

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru

Cefnogi elusennau, gwirfoddolwyr a chymunedau

1. Dechrau

1.5 Dewis strwythurau cyfreithiol

Statws cyfreithiol

Eich statws cyfreithiol yw'r ffordd y mae'ch mudiad wedi'i ddiffinio yn ôl y gyfraith, yn seiliedig ar y ffordd y'i sefydlwyd a'r rheolau sy'n rhan ohono. Mae gan bob mudiad rhyw fath o statws cyfreithiol os ydynt yn ymwybodol o hynny ai peidio, os oes yna ffrwd sylfaenol i greu perthynas gyfreithiol (hyd yn oed os nad oes ganddynt ddogfen lywodraethol ysgrifenedig).

Mae yna ddau brif fath o strwythur cyfreithiol:

Anghorfforedig - e.e. Mudiadau, Ymddiriedolaethau

Corfforedig - e.e. cwmnïau cyfyngedig drwy warant, Cymdeithasau Diwydiannol a Chyfeillgar, Cwmnïau Buddiannau Cymunedol, Partneriaethau Cyfyngedig a Sefydliadau Elusennol Corfforedig.

Corfforedig - Anghorfforedig Beth yw'r gwahaniaeth?

Mae gan fudiad corfforedig ei hunaniaeth gyfreithiol ei hun. Mewn geiriau eraill, mae'n gorff corfforedig a all weithredu'n gyfreithiol fel unigolyn. Golyga hyn y gall berchen eiddo, dechrau cytundebau a chyflogi pobl yn ei enw ei hun.

Ar y llaw arall, mae mudiad anghorfforedig yn aros yn gasgliad o unigolion, ac os yw eisiau prynu eiddo ac ati, rhaid iddo ddibynnu ar yr unigolion hynny i weithredu ar ei ran.

Mae corfforedigaeth hefyd yn golygu bod atebolrwydd y mudiad i'r trydydd person yn gyfyngedig i gyfanswm gwarantau'r aelodau neu'r cyfalaf rhandaliadau, gan ddibynnu ar natur y mudiad. Mae hwn yn darparu diogelwch i'r rhai sy'n rheoli'r mudiad a'r aelodau yn y mwyafrif o achosion.

Felly beth sy orau i'ch mudiad?

Mae yna fanteision ac anfanteision i'r ddau fath o strwythur cyfreithiol. Dylech ystyried y ffactorau yma: maint eich mudiad, costau sefydlu a chynnal, lefel y risg, a phrosesau gwneud penderfyniadau democrataidd.

Yn nodweddiadol bydd mudiadau yn dewis corfforedigaeth ble byddant yn cynnal gweithgareddau peryglus megis prynu adeiladau, cyflogi staff, codi arian sylweddol, dechrau cytundebau mawr ac ati.

Mae'n bwysig i gael eich strwythur cyfreithiol yn gywir, am y gall y strwythur anghywir ymyrryd â'ch gwaith effeithiol a gall gynyddu risg eich atebolrwydd personol. Gall fod yn syniad da ar y dechrau i geisio cyngor cyfreithiol proffesiynol, neu gyngor gan eich Cyngor Gwirfoddol Sirol.

Statws elusennol

Mae statws cyfreithiol eich mudiad yn hollol wahanol i'w statws elusennol.

Mae 'statws elusennol' yn cyfeirio at a yw'ch mudiad yn elusen gofrestredig ai peidio. Os oes gan eich mudiad amcanion elusennol ac os yw'n cwrdd â'r meini prawf sylfaenol, rhaid cofrestru gyda'r Comisiwn Elusennau. Mae statws cyfreithiol eich mudiad yn cael ei adlewyrchu gan y strwythur cyfreithiol y mae wedi'i ddewis (corfforedig neu anghorfforedig).

Gellir ystyried statws elusennol yn rhywbeth a osodir ar ben eich strwythur cyfreithiol presennol. Os yw mudiad yn elusennol, beth bynnag yw'r strwythur cyfreithiol, gelwir aelodau'r corff llywodraethol yn *Ymddiriedolwyr*.

Gweler un arall o'n taflenni gwybodaeth, [Statws elusennol](#), am fwy o wybodaeth.

Mentrau Cymdeithasol

Busnes yw menter gymdeithasol sydd ag amcanion cymdeithasol yn bennaf, ac sy'n ail-fuddsoddi ei elw yn ôl i'w wasanaethau neu i'r gymuned. Ceir mentrau cymdeithasol o bob lliw a llun, o siopau pentref cymunedol bychain i fudiadau mawr sy'n darparu gwasanaethau cyhoeddus.

Yr hyn y mae busnes yn ei wneud â'i elw sy'n pennu a yw'n fudiad cymdeithasol ai peidio, yn hytrach na'i strwythur cyfreithiol penodol. NID yw menter gymdeithasol yn fath o strwythur cyfreithiol, math o fusnes ydyw all fod ar amrywiaeth o ffurfiau cyfreithiol yn cynnwys pob un o'r rhai a restrir isod (ond ceir rhai cyfyngiadau gyda Chymdeithasau Diwydiannol a Darbodus). Bydd y strwythur cyfreithiol a ddewisir ar gyfer pob menter gymdeithasol benodol yn pennu pa ddogfen lywodraethu sydd ganddi ar waith, fel hefyd gydag unrhyw grŵp gwirfoddol.

Dyma rai pethau y dylech eu hystyried cyn penderfynu beth sy'n iawn i chi.

Ar gyfer y rhan fwyaf o fudiadau gwirfoddol, ceir dewis rhwng bod yn fudiad anghorfforedig, yn gwmni cyfyngedig drwy warant neu'n sefydliad elusennol corfforedig.

Strwythur anghorfforedig - Mudiad anghorfforedig

Rhai nodweddion mudiad anghorfforedig:

- Mae'n grŵp o bobl a benderfynodd gydweithio i ddilyn pwrpas cyffredin anfasnachol a gytunwyd arno - e.e. clwb, cymdeithas, grŵp lleol, mudiad cymunedol. Rhaid bod yna fwriad i greu perthynas gyfreithiol ond nid oes rhaid rhoi hwn ar bapur.
- Mae busnesau anghorfforedig sy'n cynnwys dau berson neu fwy gyda'r bwriad o greu elw iddynt hwy neu eraill, yn bartneriaeth yn hytrach na mudiad.
- Nid yw dan reolaeth rheolydd allanol neu'n dilyn deddfwriaeth benodol, er mae peth deddf achos yn bodoli. Os yw'n elusennol, bydd yn atebol i gyfraith elusennol cyffredinol a rheolir gan y Comisiwn Elusennau os yw'n elusen gofrestredig.
- Mae'n strwythur cyffredin i fudiadau gwirfoddol, yn enwedig mudiadau ar raddfa fach.
- Mae'n eithaf hawdd a rhad i'w sefydlu a'i redeg. Mae'n wynebu nifer fach o reolau, felly ceir llai o fiwrocratiaeth.
- Mae'n rhydd i wneud ei reolau ei hunan (cyn belled nad yw'r rheolau hynny'n torri'r gyfraith).
- Nid oes angen cyfreithiol i gael dogfen reoli ysgrifenedig, ond mae'n ymarfer dda i gael un ac yn anhepgor os yw'n elusen gofrestredig.
- Gan ei fod yn anghorfforedig, nid oes ganddo bersonoliaeth gyfreithiol ar wahân felly'r unigolion sy'n gweithredu ar ei ran sydd â pherchnogaeth asedau'r mudiad. Golyga hyn mai bob tro bydd un o'r unigolion hyn yn gadael, rhaid trosglwyddo'r asedau'n gyfreithiol i un arall. Digwydd yr un peth am unrhyw gytundeb cyfreithiol sydd gan y mudiad.
- Bydd aelodau'r corff llywodraethol yn bersonol atebol ar gyfer unrhyw ddyledion y mudiad na ellir eu talu allan o'r adnoddau. Gall hyn fod yn bryder os yw'r mudiad yn gwario gormod o arian neu'n cynnal gweithgareddau risg megis sefydlu les.

Strwythur anghorfforedig - Ymddiriedolaeth

Rhai nodweddion ymddiriedolaeth

- Coda hyn ble roddir ased (e.e. eiddo, buddsoddiad ac ati) gan un person (y *Setlwr* neu *Roddwr*) i berson arall (yr *Ymddiriedolwr*) gyda'r bwriad y dylid ei gymhwyso ar gyfer trydydd parti neu'r cyhoedd (y *Buddiolwr*). Unwaith y digwydd hyn, mae'r ymddiriedolwyr yn berchen yr ased ond gellir ei gymhwyso yn ôl ymddiriedolaeth lles y buddiolwyr yn unig.
- Ni reolir gan reolydd allanol (os nad yw'n elusen) ond bydd yn rhan o amrywiol ddeddfwriaeth, y mwyaf nodedig yw'r Ddeddf Ymddiriedolwyr 2000.
- Fel arfer mae'n cael ei greu gan ddogfen a elwir yn Weithred, a chanddi rai ffurfioldebau.
- Mae'n gorff anghorfforedig, ac mae gan y rhai sy'n ei redeg, yr ymddiriedolwyr, atebolrwydd personol ar gyfer dyledion a rhwymedigaethau.
- Mae'n strwythur defnyddiol ble fedrwyd gadw rheolaeth ymysg corff bach o bobl heb aelodaeth allanol.

- Mae'n wynebu problemau arferol strwythurau anghorfforedig o ran perchnogaeth a throsglwyddo asedau.
- Gall y derminoleg fod yn ddryslyd. Gelwir y rhai sy'n ei redeg yn *Ymddiriedolwyr*, os yw'n elusennol neu'n breifat. Fodd bynnag, gelwir y rhai sy'n rhedeg mathau eraill o fudiadau (e.e. cyfarwyddwyr cwmnïau) yn ymddiriedolwyr os yw'r mudiad yn un elusen.

Strwythur Corfforedig - Cwmni cyfyngedig drwy warant

Rhai nodweddion cwmni cyfyngedig drwy warant

- Mae'n sefydliad aelodaeth a ffurfiwyd ac a gofrestrwyd dan ddarpariaethau'r Ddeddf Cwmnïau.
- Mae'n gorfforedig ac yn mwynhau atebolrwydd cyfyngedig.
- Mae'n gwmni cyfyngedig preifat gyda gwarantwyr yn hytrach na chyfranddalwyr, felly mae'n addas ar gyfer mudiadau gwirfoddol. Mae'r aelodau yn cytuno i dalu swm penodedig a elwir yn warant, os digwydd i'r cwmni orffen neu'n methu talu dyledion (naill ai £1 neu £10 yw'r swm hwn fel arfer).
- Mae'n strwythur a ddewisir gan fudiadau gwirfoddol sy'n cyflogi staff, sy'n sefydlu cytundebau, yn rheoli buddsoddiadau, a/neu eiddo neu asedau eraill, am fod atebolrwydd cyfyngedig yn helpu lleihau bygythiad atebolrwydd personol ar gyfer y cyfarwyddwyr.
- Ceir mwy o reolaeth arno na chymdeithas anghorfforedig, felly mae'n fwy drud a chymhleth i'w sefydlu a'i redeg.
- Mae ei gorff rheolaethol yn cynnwys cyfarwyddwyr sydd â chyfrifoldeb cyfreithiol am y cwmni ac sy'n sicrhau y rhedir y gweithgareddau yn gywir.
- Mae'n medru dal cytundebau ac asedau yn ei enw ei hun am fod ganddo hunaniaeth gyfreithiol ar wahân i'r cyfarwyddwyr sy'n ei redeg.
- Does dim gwahaniaeth os yw'r cyfarwyddwyr yn newid, gan mai'r cwmni (nid y cyfarwyddwyr) sy'n dal enw'r tir, sy'n sefydlu contractau, ac ati, ond rhaid rhoi gwybod am unrhyw newidiadau yn y cyfarwyddwr i Dŷ'r Cwmnïau, serch hynny.
- Ni fydd y cyfarwyddwyr yn bersonol atebol am ddyledion y cwmni, os na weithredir yn esgeulus neu'n amhriodol.
- Rheolir gan Dŷ'r Cwmnïau ac mae'n amodol ar Ddeddf Cwmnïau a deddfwriaeth arall.

Strwythur Corfforedig - Cwmnïau Buddiannau Cymunedol (CIC)

Rhai nodweddion CIC:

- Mae'n fath weddol newydd o gwmni yn arbennig ar gyfer mentrau cymdeithasol cyfyngedig drwy warant neu gyfranddaliadau. Ffurfir yn yr un ffordd â chwmni cyffredin gyda chyfyngiadau ychwanegol, gan gynnwys yr angen i gwrdd â phrawf buddiannau cymunedol cyffredol.

- Mae'n amodol ar 'glo asedau' sy'n sicrhau y cedwir elw ar gyfer pwrpasau cymunedol, ond gall godi arian drwy fenthyca a dyraniad cyfranddaliadau o fewn terfannau statudol.
- Ni all gofrestru fel elusen ond gall elusen drosi i CIC gyda chaniatâd y Comisiwn Elusennau.
- Rheolir gan Reolydd CIC yn Nhŷ'r Cwmnïau ac mae'n amodol ar y Ddeddf Cwmnïau (Archwiliadau a Menter Gymunedol) 2004 a'r Deddfau Cwmnïau.

Strwythur Corfforedig - Sefydliad Elusennol Corfforedig (CIO)

CIO yw'r ffurf gyfreithiol ddiweddaraf sydd ar gael i elusennau, a ddaeth i rym ym mis Rhagfyr 2012. Cafodd ei greu wrth ymateb i geisiadau gan elusennau am strwythur newydd a fyddai'n darparu rhai o'r buddion a geir wrth fod yn gwmni, ond heb rai o'r beichiau.

Mae CIO:

- yn ffurf gorfforedig o elusen nad yw'n gwmni
- yn cofrestru gyda'r Comisiwn Elusennau yn unig ac nid Tŷ'r Cwmnïau
- yn cael ei greu dim ond pan fo'r Comisiwn Elusennau yn ei gofrestru
- yn gallu gwneud contractau yn ei rinwedd ei hun a bydd gan ymddiriedolwyr, fel arfer, atebolrwydd cyfyngedig neu ddim atebolrwydd o gwbl dros ddyledion y CIO.

Mae dau fodel ar gael i CIO:

1. model **syifaen** ar gyfer elusennau sydd a'u hunig aelodau â phleidlais yn ymddiriedolwyr yr elusen; a
2. model **cyswllt** ar gyfer elusennau sydd ag aelodaeth ehangach, gan gynnwys aelodau â phleidlais heblaw'r ymddiriedolwyr.

Hyd at fis Mawrth 2013, nid oedd y Comisiwn Elusennau ond yn cofrestru mudiadau cwbl newydd a oedd am fod yn CIO, ond ers hynny mae amserlen raddedig wedi'i chyflwyno er mwyn i fudiadau sydd eisoes yn bod allu trosi o'u strwythur cyfreithiol presennol i CIO. Gallwch gael gwybod llawer mwy am CIO a'r broses gofrestru yn un o'n taflenni gwybodaeth eraill, [Sefydliadau Elusennol Corfforedig](#), yn ogystal ag ar [wefan](#) y Comisiwn Elusennau, lle gallwch hefyd gael dau gyfansoddiad enghreifftiol.

Strwythur corfforedig - Cymdeithas ddiwydiannol a darbodus

Rhai nodweddion cymdeithas ddiwydiannol a darbodus

- Mae yna ddau fath: cymdeithasau cydweithredol er budd yr aelodau (e.e. cydweithrediadau cynhyrchwyr a defnyddwyr) a chymdeithasau heb wneud elw sy'n rhedeg diwydiant, busnes neu fasnach er lles y gymuned.
- Mae ganddo statws corfforedig a gall gael cyfalaf cyfrannau neu fenthyciad, ond rhaid iddo dalu llog cymedrol ar unrhyw gyfalaf benthyciad.

- Mae yna lai o ddealltwriaeth na strwythurau corfforaethol eraill, a dylid derbyn cyngor gan yr Awdurdod Ymddygiad Ariannol os ydych yn ystyried mabwysiadu'r math yma o strwythur cyfreithiol.
- Ni ellir cofrestru cymdeithasau diwydiannol a darbodus er lles y gymuned gydag amcanion elusennol yn unig, gyda'r Comisiwn Elusennau gan eu bod yn elusennau *Eithriedig*. Fodd bynnag, gallant wneud cais i Adran Elusennau'r Cyllid Gwladol i'w dosbarthu ar gyfer buddiannau treth.
- Rheolir gan yr Awdurdod Ymddygiad Ariannol ac yn atebol i Ddeddf Cymdeithasau Diwydiannol a Darbodus 1965 a deddfwriaeth arall.

Statws CASC (Clwb Chwaraeon Amatur Cymunedol)

Cafodd y Cynllun Clwb Chwaraeon Amatur Cymunedol (CASC) ei gyflwyno ym mis Ebrill 2002. Mae hyn wedi galluogi nifer o glybiau chwaraeon amatur lleol i gofrestru gyda Chyllid a Thollau Ei Mawrhydi (HMRC) a manteisio ar ystod o ostyngiadau yn y dreth, yn cynnwys Cymorth Rhodd.

Rhaid i glybiau chwaraeon gael cyfansoddiad ffurfiol er mwyn i amodau'r cynllun fod yn rhwymol i'r aelodau a'u pwyllgorau llywodraethu. Golyga hyn fod angen i glybiau sy'n dymuno gwneud cais am statws CASC edrych yn ofalus ar eu dogfen lywodraethu i sicrhau ei bod yn cyd-fynd â gofynion CASC cyn iddynt wneud cais i HMRC (gweler isod i gael rhagor o wybodaeth am ddogfennau llywodraethu). Mewn egwyddor, gall clybiau chwaraeon gael unrhyw strwythur cyfreithiol a chael statws CASC, ond yn ymarferol y prif strwythurau a gaiff eu mabwysiadu yw cymdeithasau anghorfforedig, Cymdeithasau Diwydiannol a Darbodus a chwmnïau sy'n gyfyngedig drwy warant. Pa bynnag strwythur cyfreithiol a ddewisir, rhaid i'r ddogfen lywodraethu ar gyfer y strwythur hwnnw gael ei fabwysiadu'n ffurfiol gan yr aelodau i fod yn dderbyniol. Mae'r amodau ar gyfer dod yn CASC yn eithaf hawdd i'w bodloni, ond rhai i'r clybiau chwaraeon gyd-fynd â'r rhain yn ymarferol, yn ogystal â chael y rhain fel gofynion yn rheolau'r clwb. Rhaid i'r clwb:

- fod yn agored i'r gymuned gyfan
- cael ei drefnu ar sail amatur
- fel ei brif bwrpas, ddarparu cyfleusterau ar gyfer un neu fwy o gampau cymwys a hyrwyddo cyfranogiad ynddo/ynddynt
- bodloni gofyniad y lleoliad
- bodloni'r amod rheoli.

Ni all CASC cofrestredig gael ei gydnabod fel elusen at ddibenion treth. Fodd bynnag, mae'n agored i unrhyw glwb chwaraeon nad yw wedi cofrestru fel CASC i wneud cais i'r Comisiwn Elusennau neu reolydd elusennau arall i gofrestru fel elusen fel dewis arall. Ni ddylai clybiau sy'n bwriadu cael statws elusennol wneud cais am statws CASC.

Yn ychwanegol i'r cysylltiadau hynny a nodir o dan 'Cyngor pellach' ar ddiwedd y daflen hon, gallai fod o fudd i chi ymweld â [gwefan HMRC](#) i gael manylion llawn yr hyn sydd ei angen er mwyn cofrestru CASC.

Newid eich statws cyfreithiol

Gallwch newid statws cyfreithiol eich mudiad, ond dylech ofyn am gyngor gan eich Cyngor Gwirfoddol Sirol cyn i chi wneud hynny. Y newid mwyaf cyffredin yw dod yn gorfforedig.

Pam newid?

- Am fod eich mudiad wedi tyfu ac yn cyflogi staff.
- Am fod eich mudiad wedi prynu eiddo a/neu asedau mawr eraill.
- Am fod eich mudiad yn ymgymryd â gweithgareddau sy'n cynyddu risg atebolrwydd i drydydd parti (e.e. ymrwymo i gytundebau mawr).
- Am fod eich trosiant ariannol wedi cynyddu'n sylweddol.

Fodd bynnag, nid yw corfforiad mudiad sy'n bodoli'n barod yn unig yn cynnwys cofrestru gyda Thŷ'r Cwmnïau a newid eich enw.

Mewn gwirionedd, rhaid cofrestru eich dewis chi o fudiad corfforaethol newydd, a rhaid trosglwyddo asedau, staff ac ati cyn diddymu eich mudiad cyfredol.

Mae hwn yn broses gymhleth a dylid chwilio am gyngor cyfreithiol proffesiynol.

Beth yw'r Ddogfen Lywodraethol?

Mae'n fath o lawlyfr cyfarwyddiadau ar gyfer eich mudiad.

Mae eich dogfen lywodraethol yn gosod allan eich statws cyfreithiol, beth yw amcanion eich mudiad, sut y bydd yn cyflawni'r rhain, a sut y rhedir y cyfan.

Bydd enw'r ddogfen yn dibynnu ar statws cyfreithiol eich mudiad. Gall fod yn:

Cyfansoddiad - os mai mudiad ydych chi neu sefydliad elusennol corfforedig

Gweithred Ymddiriedolaeth - os mai ymddiriedolaeth ydych chi

Memorandwm ac Erthyglau Sefydlu - os ydych yn gwmni cyfyngedig drwy warant neu CIC

Y Rheolau - os ydych yn gymdeithas ddiwydiannol a darbodus.

Pam fod angen dogfen lywodraethol?

Fel y gŵyr pawb beth rydych yno i wneud - Mae mudiadau yn bodoli i gwrdd â gofynion o fewn y gymdeithas. Mae eich dogfen lywodraethol yn amcanu'ch amcanion - yr amcanion hynny a sefydlwyd er mwyn eu cwrdd - a sut y byddwch yn eu traddodi.

Mae hefyd yn trefnu'r pwerau sydd ar gael i'r corff llywodraethol i gyflawni'r amcanion yma.

Fel bod eich corff llywodraethol yn medru cwrdd â gwneud penderfyniadau -

Mae gan y mwyafrif o fudiadau gwirfoddol gorff llywodraethol sy'n gyfreithiol ac yn gyfrifol am weithgareddau'r mudiad. Mae eich dogfen lywodraethol yn trefnu ymrwymïadau a rheolau gweinyddol eich corff llywodraethol.

Fel y gallwch ddiffinio'ch aelodaeth, eu hawliau a'u cyfrifoldebau - Mae gan nifer o fudiadau aelodaeth sy'n eu galluogi i gynnwys eu deiliaid diddordeb mewn amryw weithgareddau'r mudiad. Mae'r ddogfen lywodraethol yn trefnu termau aelodaeth a darpariaethau gweinyddol eraill sy'n eu galluogi i gyfranogi yn eich mudiad.

Fel y gallwch wybod beth all ei wneud gydag asedau'r mudiad - Fel arfer bydd eich dogfen lywodraethol yn cyfyngu defnydd asedau'r mudiad i gyflawni'r amcanion, ond weithiau gall ganiatáu taliadau i aelodau'r corff llywodraethol mewn amgylchiadau eithriadol (e.e. tâl am wasanaethau proffesiynol). Mae hefyd yn nodi beth ddylid gwneud â'r asedau os yw'r mudiad yn dirwyn i ben, fel arfer eu trosglwyddo i fudiad di-elw gydag amcanion tebyg.

Meddyliwch am y dyfodol yn ogystal â'r presennol:

Mae'r mwyafrif o fudiadau yn tyfu neu'n newid dros gyfnod o amser ac mae'n bwysig fod eich dogfen lywodraethol yn eich galluogi i wneud hyn - felly pan fyddwch yn ei gynllunio, meddyliwch am beth hoffech wneud yn y dyfodol, yn ogystal â nawr. Mae'n haws i adeiladu hyblygrwydd ar y dechrau yn hytrach na'i newid yn nes ymlaen. Sicrhewch fod pŵer penodol gennych i newid y ddogfen lywodraethol pan fo angen.

Rydyn ni wedi llunio'r ddogfen lywodraethol, beth nawr? - peidiwch â'i rhoi i gadw ac anghofio amdani!

- Rhaid i aelodau'r corff llywodraethol ddilyn y ddogfen lywodraethol felly sicrhewch fod copi i bawb.
- Wedyn sicrhewch eu bod wedi darllen a deall y ddogfen.
- Cofiwch fod eich dogfen lywodraethol yn debyg i lawlyfr cyfarwyddiadau fel y gall pawb gyfeirio ato'n rheolaidd i'w hatgoffa pam y sefydlwyd y mudiad a sut y'i rhedir.
- Adolygwch y cyfan yn gyson i sicrhau ei fod yn ddigonol ar gyfer eich pwrpasau presennol a dyfodol. Os nad yw, newidiwch e.
- Peidiwch â bod y math o fudiad sy'n edrych ar ei dogfen lywodraethol pan fo problem. Efallai gallech fod wedi osgoi'r broblem yn llwyr os fyddech i gyd yn gyfarwydd â'r ddogfen yn y lle cyntaf.

Beth ddylai'r ddogfen lywodraethol ei gynnwys?

Cymalau sy'n dweud pam y sefydlwyd eich mudiad:

- Beth yw eich bwriad - *yr Amcanion*.
- Pwy fydd yn elwa - *y Buddiolwyr*.
- Ardal ddaearyddol - *Ardal Budd*.
- Beth allwch chi wneud er mwyn dilyn eich bwriadau a'ch amcanion - *y Pwerau*.

Cymalau sy'n dweud sut y rhedir y mudiad:

- Pwy all fod yn aelod o'r mudiad (os yn addas) a sut yr ymaelodir neu beidio bod yn aelod.
- Rheolau ar gyfer cynnal cyfarfodydd cyffredinol sy'n agored i bob aelod o'r mudiad (yn wrthwynebol i gyfarfodydd y corff llywodraethol).
- Rheolau ar gyfer apwyntio neu ddiddymu aelodau'r corff llywodraethol, a rheolau ar gyfer cynnal cyfarfodydd.
- Rheolau ar gyfer delio ag arian ac eiddo, gan gynnwys y gallu i fenthyca a buddsoddi.
- Sut i ddiwygio'r ddogfen lywodraethol ac unrhyw gyfyngiadau ar beth a ellir ei ddiwygio.
- Sut y gellir ad-dalu aelodau'r corff llywodraethol am dreuliau cyfreithlon, a delir am wasanaethau a ddarperir i'r mudiad neu dalu nôl fel arall.
- Sut i wneud rheolau eilaidd, a elwir weithiau'n is-ddeddfau, i'w rhedeg law yn llaw â'r ddogfen lywodraethol, a helpu gyda gwaith gweinyddol y mudiad.
- Sut i ddiddymu'r mudiad a beth i wneud gyda'r asedau sy'n weddill.

Cyngor pellach:

Comisiwn Elusennau Lloegr a Chymru

Ffôn: 0845 3000 218

<https://www.gov.uk/government/organisations/charity-commission>

Tŷ'r Cwmnïau

Ffôn: 0303 1234 500

<https://www.gov.uk/government/organisations/companies-house>

HM Revenue and Customs

<https://www.gov.uk/government/organisations/hm-revenue-customs>

Reolydd CIC

Ffôn: 029 20346228

<https://www.gov.uk/government/organisations/office-of-the-regulator-of-community-interest-companies>

Awdurdod Ymddygiad Ariannol
Ffôn: 0800 111 6768
<https://www.the-fca.org.uk/>

CASC Info
www.cascinfo.co.uk

Ymwadiad

Mae'r wybodaeth a ddarperir yn y daflen hon ar gyfer cyfarwyddyd yn unig. Nid yw'n amnewid am gyngor proffesiynol ac ni allwn dderbyn unrhyw gyfrifoldeb am golled o ganlyniad i unrhyw berson weithredu neu wrthod gweithredu arno.

Am rhagor o wybodaeth cysylltwch â

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru
Tŷ Baltig, Sgwâr Mount Stuart, Bae Caerdydd, Caerdydd, CF10 5FH
Elusen Gofrestredig: 218093

Ffôn: 0300 111 0124 help@wcva.org.uk
Ffacs: 029 2043 1701 www.wcva.org.uk

Cynhyrchwyd gan WCVA, Cynghorau Gwirfoddol Sirol a Chanolfannau Gwirfoddoli
Wedi ei ddiweddaru: 10/01/2017

Ffôn: 0300 111 0124
www.wcva.org.uk